

216

John Sana

FARMAND nr 37 1979

Norges statsrettslige stilling etter kapitulasjonen 10/6-1940

«Bildet av det som er hendt i disse arene er ufullstendig og vil forsette å være det.» (Generalloytnant Otto Ruge ved general Carl G. Fleischers bisettelse 23/10 1945.)

I en artikkel i Farmand nr. 34 om tyskerkontoen i Norges Bank kommer Egil Håis Hauge inn på spørsmålet om Norge var i krig med Tyskland, og han nevner bl.a. at det i landssviksaker ble gjort gjeldende av domstolene at vi var i krig.

Statsstipendiat i historie, Sverre Hartmann, som har foretatt en omfattende forskning av okkupasjonshistorien, skriver i sin bok «Søkelys på 1940», side 57: «Dessverre har kapitulasjonsavtalen aldri vært presentert i korrekt skikkelse for norske domstoler, aller minst i oversettelse. Det lyder utrolig, men er sant.» Han fortsetter samme side: «Fra første stund ble Trondheimsavtalen uriktig over-

satt og uriktig satt opp i de forskjellige avskrifter. Disse feilaktige avskrifter er så blitt gjengangere i vare rettssaler, domstolens premisser og avgjørelser og i vår historiske forskning.» Herr Hartmann konkluderer med (side 60) at den kapitulasjonsavtale som den 10. juni 1940 kl. 16.00 ble inngått mellom den norske og den tyske overkommando, opphevet den faktiske krigstilstand.

Som bevis for at det hersket krigstilstand ble det i landssviksaker fortrinnsvis påberopt de såkalte raids som ble foretatt forskjellige steder på norskekysten, bl.a. mot Maløy, Stamund og Svolvær. Det ble imidlertid fastslått ved Lofoten herredsretts-

dom av 26/6 1956 at disse operasjoner var rent britiske, til tross for at et betydelig antall nordmenn var med i raidene. En NS-sakfører som av disse ble tatt med fra Svolvær og internert i England til krigens slutt, anla erstatningssak mot den norske stat. Han tapte saken, idet retten tok statsadvokatens påstand til følge om at det her kun var tale om rene britiske foretak.

At regjeringen Nygaardsvold ble holdt helt utenfor de britiske krigsoperasjoner på Norge, fremgår bl.a. av brev datert 16/2 1943 fra Trygve Lie til Jens Bull. I brevet heter det bl.a.: «Statsministeren og jeg ønsker gjerne bragt til kretsens kunnskap at så uforklarlig som det enn kan høres ut, så hadde ingen av oss kjennskap til Majavatn- og Bittern-saken før vi fikk melding herom hjemmefra og fra nordmenn som hadde vært nodt

Farmand nr. 37 1979

30

til å flykte til Sverige. Heller ikke har vi hatt kjennskap til Telavåg og Rjukan-saken. Hverken forberedelsene til ekspedisjonene eller valg av personer har vi vært kjent med.» (Nevnte brev er inntatt side 189 i «Regjeringen og Hjemmefronten under krigen», utgitt av Stortinget 1948 på Aschehougs forlag.)

I sin doktoravhandling «Hjemmestyrkene I» omtaler historikeren Sverre Kjelstadli i noté 26, side 377, kaptein Jacob Schives forklaring 3/2 1947 til UK av 1945. «Ved ankomsten til London spurte Schive bl.a. om man aktet å foreta invasjon i Norge, og fikk av capt. Ram i SOE flg. svar: «Det er ikke sikkert, og det kan jeg si Dem at i så tilfelle ville hverken norsk general eller norsk regjering fa vite noe om det.»

At den holdning som capt. Ram her ga uttrykk for varte helt til slutt, bekrefter Paul Hartmann i sin fremstilling av London-tiden i boken

«Bak Fronten». Side 389 refererer Hartmann fra regjeringskonferansen 3/5 1945. Han forteller at både den britiske og den amerikanske regjering den 30/4 1945 hadde gjort henvelser til den svenske regjering om svensk militær støtte i tilfelle invasjon i Norge, uten at regjeringen Nygaardsvold var blitt informert. «Det forela her den groveste forbigåelse og overseelse av vår regjering», refererer Hartmann side 390 i sin bok.

Både av statsrådene Lies, Kohts og Hjeltnes bøger, og av professor ved Oxford-Universitet, Sir Lwellyn Woodwards fremstilling om britisk utenrikspolitikk under den annen verdenskrig, fremgår det at beslutningen om å flytte over til England ble tatt etter sterk britisk tilskyndelse og press. «Britene tilbød å føre oss i sikkerhet, men også her kom det i form av et diktat», forteller Hjeltnes i «Vekstår og Vargtid» side 155.

beretter Koht side 254: «Vestmakten på si side gjorde alt i stand til bortferda, og både dei militære og dei politiske ombudsmennene fast sette dagen da vi skulle avgjære.»

Det siste statsråd for «bortferda» ble holdt på Bispegården i Tromsø ved middagstid den 7. juni 1940. Her ble det fastslått at det ville være hapløst for Norge å fortsette krigen. Om den rent militære situasjonen forteller Trygve Lie i «Leve eller dø», side 254: «Ombord på Devonshire tenkte jeg på statsministerens ord, ikke en, men mange ganger. Nygaardsvolds dystre spadommer var gått i oppfyllelse. Folket som vi lot bak oss, kunne vi ikke ta med. De militære styrker vi hadde hatt, eksisterte ikke mer.» Nils Hjeltnes fastslår side 188 i «Vekstår og Vargtid» at «vi er ganske visst overvunnet militært» og Haldan Koht sier i «Fra Skanse til Skanse», side 164: «Det var nederlaget som vart fastslått»